GENERALINIO ADVOKATO
MACIEJ SZPUNAR IŠVADA,
pateikta 2024 m. spalio 4 d.[1]

Sujungtos bylos C-244/23 P-C-246/23 P

Europos Komisija
prieš
Carpatair SA (C-244/23 P)
ir
Wizz Air Hungary Légiközlekedési Zrt. (Wizz Air Hungary Zrt.) (C-245/23 P)
Societatea Națională „Aeroportul Internațional Timişoara – Traian Vuia“ SA (AITTV) (C-246/23 P)
prieš
Carpatair SA,

Europos Komisija (C-245/23 P ir C-246/23 P)

„Apeliacinis skundas – Valstybės pagalba – Oro transporto sektorius – Priemonės, kurias Rumunija įgyvendino Timišoaros oro uosto naudai – Priemonės, kurias Timišoaros oro uostas įgyvendino *Wizz Air* ir jį naudojančių oro transporto bendrovių naudai – Sprendimas, kuriuo iš dalies pripažinta, kad nebuvo suteikta valstybės pagalba Timišoaros oro uostui ir jį naudojančioms oro transporto bendrovėms – Pranašumas – Privataus veiklos vykdytojo kriterijus“

I. Įvadas

1. Savo atitinkamais apeliaciniais skundais šiose bylose Europos Komisija (byla C-244/23 P), *Wizz Air Hungary Légiközlekedési Zrt.* (*Wizz Air Hungary Zrt.*) (toliau – *Wizz Air*) (byla C–245/23 P) ir *Societatea Națională „Aeroportul Internațional Timişoara – Traian Vuia“ SA* (AITTV) (toliau – AITTV) (byla C-246/23 P) prašo panaikinti 2023 m. vasario 8 d. Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimą *Carpatair / Komisija* (T–522/20, EU:T:2023:51, toliau – skundžiamas sprendimas), kuriuo jis panaikino Sprendimo (ES) 2021/1428[2] (toliau – ginčijamas sprendimas) 2 straipsnį, kiek jame padaryta išvada, kad 2010 m. navigacijos informaciniame rinkinyje nurodytos oro uosto rinkliavos ir 2008 m. AITTV ir *Wizz Air* sudaryti susitarimai (įskaitant 2010 m. susitarimus dėl pakeitimo[3]) nėra valstybės pagalba.

[1] Originalo kalba: prancūzų.

[2] 2020 m. vasario 24 d. Komisijos sprendimas dėl valstybės pagalbos SA. 31662 – C/2011 (ex NN/2011), kurią Rumunija suteikė Timišoaros tarptautiniam oro uostui – „Wizz Air“ (OL L 308, 2021, p. 1).

[3] Žr. šios išvados 6 punktą.

2. Grįsdamos apeliacinius skundus apeliantės teigia, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą aiškindamas SESV 107 straipsnio 1 dalį, be kita ko, atsižvelgiant į rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principą ir jo įrodymų pateikimą.

3. Šios bylos suteikia Teisingumo Teismui galimybę pateikti tam tikrus paaiškinimus dėl įrodinėjimo, kad valstybės narės priemonė atitinka šį principą, taisyklių.

II. Ginčo aplinkybės ir ginčijamas sprendimas

4. Ginčo aplinkybes, kurias Bendrasis Teismas išdėstė skundžiamo sprendimo 2–16 punktuose, galima apibendrinti taip, kaip nurodyta toliau.

5. AITTV, akcinė bendrovė, kurios 80 % akcijų priklauso Rumunijos valstybei, valdo Timišoaros (Rumunija) tarptautinį oro uostą (toliau – Timišoaros oro uostas).

6. 2008 m. įgyvendindama pigių skrydžių bendrovių pritraukimo ir oro uosto bendro pelningumo padidinimo strategiją AITTV su Vengrijos pigių skrydžių bendrove *Wizz Air* pasirašė susitarimus, kuriuose buvo apibrėžti jų bendradarbiavimo principai ir bendrovei *Wizz Air* skirtos bendrosios oro uosto infrastruktūros ir paslaugų naudojimo sąlygos (toliau – 2008 m. susitarimai). 2010 m. birželio 25 d. du iš šių susitarimų buvo iš dalies pakeisti pagal naują sistemą, dėl kurios susitarė *Wizz Air* ir AITTV ir kuri galiojo iki 2011 m. vasario 6 d. (toliau – 2010 m. susitarimai dėl pakeitimų). 2008 m. spalio mėn. *Wizz Air* pradėjo vykdyti skrydžius iš Timišoaros oro uosto.

7. 2010 m. rugsėjo 30 d. Rumunijos regioninė oro transporto bendrovė *Carpatair* pateikė Komisijai skundą dėl tariamai neteisėtos valstybės pagalbos bendrovei *Wizz Air*.

8. 2011 m. gegužės 24 d. Komisija pranešė Rumunijai apie savo sprendimą pradėti SESV 108 straipsnio 2 dalyje numatytą formalią tyrimo procedūrą dėl, be kita ko, oro uosto rinkliavų nuolaidų ir lengvatų, suteiktų pagal 2007 m., 2008 m. ir 2010 m. paskelbtus oro navigacijos informacinius rinkinius (toliau – ONIR) ir 2008 m. susitarimus.

9. Nuo 2014 m. *Carpatair* nutraukė veiklą Timišoaros oro uoste ir buvo reorganizuota teismo tvarka. Jos pagrindinė veiklos bazė dabar yra Arado (Rumunija) oro uoste, iš kurio ji, be kita ko, vykdo užsakomuosius skrydžius. Reguliariųjų skrydžių ji nebevykdo.

10. 2020 m. vasario 24 d. Komisija priėmė ginčijamą sprendimą.

11. Dėl 2007 m., 2008 m. ir 2010 m. ONIR nustatytų oro uosto rinkliavų Komisija padarė išvadą, kad šių rinkliavų bazinis tarifas, nuolaidos ir lengvatos nebuvo atrankieji, todėl tai nėra valstybės pagalba, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį.

12. Dėl 2008 m. susitarimų ir 2010 m. susitarimų dėl pakeitimų (toliau kartu – 2008 m. ir 2010 m. susitarimai) Komisija pažymėjo, kad, atsižvelgiant į išankstinį ekonominį vertinimą, kurį turi atlikti panašioje padėtyje esantis privatus veiklos vykdytojas atsižvelgdamas į turimus ir numatomus elementus, šie susitarimai lemia tai, kad AITTV gauna nedaug pelno. Taigi ji laikėsi nuomonės, kad apdairus rinkos ekonomikos sąlygomis veikiantis privatus veiklos vykdytojas būtų sudaręs tokius susitarimus. Be to, šie susitarimai buvo bendros strategijos ir ilgalaikio siekio užtikrinti bendrą Timišoaros oro uosto pelningumą dalis. Taigi Komisija padarė išvadą, kad

minėtais susitarimais bendrovei *Wizz Air* nebuvo suteiktas ekonominis pranašumas, kurio ši bendrovė nebūtų gavusi įprastomis rinkos sąlygomis, todėl jie nėra valstybės pagalba, kaip ji suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį.

III. Procesas Bendrajame Teisme ir skundžiamas sprendimas

13. 2020 m. rugpjūčio 11 d. Bendrojo Teismo kanceliarija gavo *Carpatair* ieškinį dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo.

14. Skundžiamu sprendimu Bendrasis Teismas panaikino ginčijamo sprendimo 2 straipsnį, kuriame Komisija pripažino, kad nei 2007 m., 2008 m. ir 2010 m. ONIR nustatytos oro uosto rinkliavos, nei 2008 m. ir 2010 m. susitarimai nėra valstybės pagalba, kaip ji suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį.

15. Konkrečiai kalbant, Bendrasis Teismas nusprendė, kad Komisija, pirma, padarė teisės klaidą, nes neišnagrinėjo, ar 2010 m. ONIR 7.3 punkte numatytas oro uosto rinkliavų sumažinimas, vertinamas atskirai, buvo skirtas taikyti atrankiuoju būdu, ir, antra, teisiškai nepagrindė savo išvados, kad 2008 m. ir 2010 m. susitarimais bendrovei *Wizz Air* nebuvo suteiktas ekonominis pranašumas, kurio ši bendrovė nebūtų įgijusi įprastomis rinkos sąlygomis.

IV. Šalių reikalavimai ir procesas Teisingumo Teisme

16. Apeliaciniame skunde byloje C-244/23 P Komisija Teisingumo Teismo prašo:

– panaikinti skundžiamą sprendimą tiek, kiek juo antrasis *Carpatair* ieškinio pagrindas buvo pripažintas pagrįstu,

– atmesti šį pagrindą ir

– priteisti iš *Carpatair* bylinėjimosi abiejose instancijose išlaidas.

Carpatair Teisingumo Teismo prašo:

– atmesti apeliacinį skundą ir

– priteisti iš Komisijos abiejose instancijose patirtas bylinėjimosi išlaidas.

17. Byloje C-245/23 P *Wizz Air* Teisingumo Teismo prašo:

– panaikinti skundžiamą sprendimą,

– atmesti *Carpatair* pirmojoje instancijoje pareikštą ieškinį ir

– priteisti iš *Carpatair* bylinėjimosi abiejose instancijose išlaidas.

Komisija Teisingumo Teismo prašo:

– panaikinti skundžiamą sprendimą,

– priteisti iš *Carpatair* bylinėjimosi išlaidas.

Carpatair Teisingumo Teismo prašo:

– atmesti apeliacinį skundą ir

– priteisti iš *Wizz Air* bylinėjimosi abiejose instancijose išlaidas.

18. Byloje C-246/23 P AITTV Teisingumo Teismo prašo:

– panaikinti skundžiamą sprendimą,

– atmesti *Carpatair* pirmojoje instancijoje pareikštą ieškinį arba grąžinti bylą Bendrajam Teismui ir

– priteisti iš *Carpatair* bylinėjimosi išlaidas abiejose instancijose arba atidėti bylinėjimosi išlaidų klausimo nagrinėjimą.

Komisija Teisingumo Teismo prašo:

– panaikinti skundžiamą sprendimą ir

– priteisti iš *Carpatair* bylinėjimosi išlaidas.

Carpatair Teisingumo Teismo prašo:

– atmesti apeliacinį skundą ir

– priteisti iš AITTV abiejose instancijose patirtas bylinėjimosi išlaidas.

V. Analizė

19. Teisingumo Teismo prašymu šioje išvadoje bus nagrinėjami tik argumentai, suformuluoti Komisijos apeliacinio skundo byloje C-244/23 P vieninteliame pagrinde, *Wizz Air* apeliacinio skundo byloje C-245/23 P ketvirtajame pagrinde ir AITTV apeliacinio skundo byloje C-246/23 P trečiajame ir ketvirtajame pagrinduose, susijusiuose su Bendrojo Teismo padarytomis teisės klaidomis aiškinant SESV 107 straipsnio 1 dalį ir sąvoka „pranašumas“, kaip ji suprantama pagal šią nuostatą, kiek tai susiję su 2008 m. ir 2010 m. susitarimais.

20. Visi šie argumentai susiję su įrodymų, ar iš valstybės išteklių įmonei suteikta priemonė atitinka rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principą, pateikimo klausimu siekiant nustatyti, ar šia priemone įmonei gali būti suteiktas pranašumas, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį. Konkrečiai kalbant, kyla klausimas dėl Komisijos galimybės taikant šį principą remtis *po* nagrinėjamos priemonės ėmimosi atliktomis ekonominėmis analizėmis, įrodančiomis jos pelningumą, tačiau grindžiamomis išimtinai *tos priemonės ėmimosi metu* turėta informacija, ir jeigu prieš imantis šios priemonės nebuvo atlikta jokia panaši analizė.

21. Šiomis aplinkybėmis man atrodo naudinga priminti tam tikrus bendro pobūdžio aspektus, susijusius su rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principu ir šio principo laikymosi įrodinėjimo priemonėmis. Paskui, prieš pradėdamas nagrinėti Komisijos, *Wizz Air* ir AITTV nurodytus pagrindus, nagrinėsiu klausimą, ar reikia atsižvelgti į aplinkybes, susiklosčiusias po valstybės priemonės, siekiant įrodyti, kad tokia priemonė atitinka šį principą.

A. Dėl rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principo

22. Rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principas [4] yra priemonė, leidžianti nustatyti, ar valstybės priemone gali būti suteiktas pranašumas, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį, ir, jeigu tenkinamos kitos „pagalbos“ sąvokos sąlygos, – valstybės pagalba.

23. Pagal suformuotą jurisprudenciją sąvoka „pagalba“, kaip ji suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį, negali apimti įmonei iš valstybės išteklių suteiktos priemonės, kai ji būtų galėjusi gauti tokį patį pranašumą įprastas rinkos sąlygas atitinkančiomis aplinkybėmis, o vertinimas, kokiomis sąlygomis buvo gautas pranašumas, iš esmės atliekamas taikant rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principą [5].

24. Be to, iš jurisprudencijos aiškiai matyti, kad rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principas yra vienas iš veiksnių, į kuriuos Komisija privalo atsižvelgti, siekdama nustatyti pagalbos buvimą, todėl jis nėra išimtis, taikoma tik valstybės narės prašymu, jeigu buvo konstatuota, kad yra visi „valstybės pagalbos“ sąvoką sudarantys elementai, nurodyti SESV 107 straipsnio 1 dalyje [6].

25. Kitaip tariant, tam, kad būtų nustatytas pranašumas, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį, Komisija turi išnagrinėti aptariamą priemonę atsižvelgdama į rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principą.

26. Šis nagrinėjimas vyksta dviem etapais. Pirmiausia reikia patikrinti, ar *taikytinas* rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principas, o tada nustatyti, ar yra įvykdytos jo *taikymo* sąlygos.

1. Dėl rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principo taikymo

27. Dėl rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principo taikytinumo pažymėtina, kad pagal jurisprudenciją jo taikymas galiausiai priklauso nuo to, ar atitinkama valstybė narė, veikdama kaip veiklos vykdytojas, bet ne kaip viešosios valdžios subjektas, suteikia ekonominį pranašumą įmonei [7]. Kitaip tariant, šio principo taikytinumą lemia būtent tai, kokį

[4] Šiuo klausimu pažymiu, kad, atsižvelgiant į situaciją, nurodomas, be kita ko, „privataus veiklos vykdytojo“, „privataus investuotojo“ arba „privataus kreditoriaus“ principas. Vis dėlto man atrodo, kad šių žodžių vartojimas priklauso nuo numatytos priemonės pobūdžio ir yra tik to paties principo variantai. Taigi šioje išvadoje remsiuosi „rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio privataus veiklos vykdytojo principu“, o ši formuluotė suprantama kaip apimanti šias skirtingas sąvokas.

[5] 2020 m. gruodžio 10 d. Sprendimas *Comune di Milano / Komisija* (C-160/19 P, EU:C:2020:1012, 103 punktas).

[6] 2018 m. kovo 6 d. Sprendimas *Komisija / FIH Holding ir FIH Erhvervsbank* (C-579/16 P, EU:C:2018:159, 46 punktas).

[7] 2012 m. birželio 5 d. Sprendimas *Komisija / EDF* (C-124/10 P, EU:C:2012:318, 81 punktas).

statusą turėdama valstybė narė veikia, turint omenyje tai, kad reikia nustatyti, ar atitinkama valstybė narė dar prieš suteikiant ekonominį pranašumą ar jo suteikimo metu priėmė sprendimą investuoti veiksmingai įgyvendinta priemone [8].

28. Šiuo klausimu Teisingumo Teismo jurisprudencijoje nurodyti tam tikri veiksniai, į kuriuos galima atsižvelgti siekiant nustatyti, kad valstybė narė, įgyvendindama valstybės priemonę, veikia kaip veiklos vykdytojas. Šiuo klausimu gali būti svarbus priemonės pobūdis ir dalykas, aplinkybės, kuriomis ji įgyvendinta, taip pat tikslas ir šiai priemonei taikomos taisyklės [9]. Teisingumo Teismas taip pat yra pabrėžęs, kad, be kita ko, gali būti reikalaujama informacijos, iš kurios paaiškėtų, kad sprendimas investuoti grindžiamas ekonominiais vertinimais, kurie konkrečios bylos aplinkybėmis būtų panašūs į racionalaus privataus investuotojo, kurio padėtis yra kaip galima panašesnė į minėtos valstybės narės padėtį, vertinimus, atliktus prieš imantis minėtos priemonės, siekiant nustatyti jos pelningumą ateityje [10].

29. Vis dėlto Teisingumo Teismas atmetė tai, kad ekonominių vertinimų, atliktų po pranašumo suteikimo, atitinkamos valstybės narės įgyvendintos priemonės pelningumo retrospektyvaus konstatavimo ar vėlesnių pateisinimų dėl faktiškai atliktų veiksmų gali pakakti siekiant nustatyti, kad valstybė narė priėmė tokį sprendimą kaip veiklos vykdytoja [11].

30. Visgi pažymiu, kad daugeliu atvejų [12], kaip ir šioje byloje, rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principo taikytinumas neginčijamas. Atvirkščiai, jis paprastai preziumuojamas, nes priemonė yra akivaizdi iš valstybės narės kaip veiklos vykdytojos statuso. Taigi Komisija ne visada aiškiai atlieka tyrimą. Kaip pažymėjo Teisingumo Teismas, būtent tuo atveju, kai kyla abejonių dėl rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principo taikymo, valstybė narė turi nedviprasmiškai ir remdamasi objektyvia bei patikrinama informacija įrodyti, kad ėmėsi priemonės veikdama kaip veiklos vykdytoja [13].

31. Taigi nagrinėjant, ar Komisija laikėsi rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principo, daugeliu atvejų dėmesys gali būti sutelktas į šio principo taikymo sąlygų analizę.

2. Dėl rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principo taikymo

32. Konkrečiai dėl rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principo taikymo primenu, kad juo siekiama nustatyti, ar bet kokia forma įmonei iš valstybės išteklių suteiktas ekonominis pranašumas dėl savo poveikio iškraipo arba gali iškraipyti konkurenciją ir daro įtaką valstybių narių tarpusavio prekybai [14].

33. Remiantis jurisprudencija, taikant šį principą reikia patikrinti ne tai, ar privatus veiklos vykdytojas būtų elgęsis lygiai taip pat kaip valstybinis veiklos vykdytojas, bet tai, ar panašiomis sąlygomis jis būtų įmokėjęs tokią pačią sumą kaip ir valstybinis veiklos vykdytojas [15].

[8] 2012 m. birželio 5 d. Sprendimas *Komisija / EDF* (C-124/10 P, EU:C:2012:318, 83 punktas).

[9] 2012 m. birželio 5 d. Sprendimas *Komisija / EDF* (C-124/10 P, EU:C:2012:318, 86 punktas).

[10] 2012 m. birželio 5 d. Sprendimas *Komisija / EDF* (C-124/10 P, EU:C:2012:318, 84 punktas).

[11] 2012 m. birželio 5 d. Sprendimas *Komisija / EDF* (C-124/10 P, EU:C:2012:318, 85 punktas).

[12] Žr., be kita ko, 2020 m. gruodžio 10 d. Sprendimą *Comune di Milano / Komisija* (C-160/19 P, EU:C:2020:1012, 108 punktas).

[13] 2020 m. kovo 26 d. Sprendimas *Larko / Komisija* (C-244/18 P, EU:C:2020:238, 63 punktas).

[14] 2020 m. gruodžio 10 d. Sprendimas *Comune di Milano / Komisija* (C-160/19 P, EU:C:2020:1012, 105 punktas).

[15] 2020 m. gruodžio 10 d. Sprendimas *Comune di Milano / Komisija* (C-160/19 P, EU:C:2020:1012, 105 punktas).

34. Tokią analizę turi atlikti Komisija. Kaip nurodžiau, rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principas yra vienas iš veiksnių, į kuriuos ši institucija turi atsižvelgti, kad nustatytų pagalbos buvimą. Teisingumo Teismas yra pabrėžęs, kad būtent Komisijai tenka pareiga, atsižvelgiant, be kita ko, į atitinkamos valstybės narės pateiktą informaciją, įrodyti, kad privataus veiklos vykdytojo principo taikymo sąlygos nėra įvykdytos ir dėl to aptariama valstybės priemonė suteikia pranašumą, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį [16].

35. Kitaip tariant, Komisija, analizuodama rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principo taikymą, turi įrodyti, kad privatus veiklos vykdytojas, kurio padėtis yra kaip galima panašesnė į valstybės narės padėtį, nebūtų įgyvendinęs nagrinėjamos priemonės. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas patikslino, kad Komisija negali daryti prielaidos, jog įmonė gavo pranašumą, kuris reiškia valstybės pagalbą, remdamasi vien neigiama prezumpcija, pagrįsta tuo, kad nėra informacijos, leidžiančios padaryti priešingą išvadą, nesant kitų įrodymų, galinčių patvirtinti tokio pranašumo buvimą [17].

36. Teisingumo Teismo teigimu, Komisija turi atlikti bendrą vertinimą, atsižvelgdama į bet kokias bylai svarbias aplinkybes, leidžiančias jai nustatyti, ar įmonė gavėja akivaizdžiai nebūtų gavusi panašių lengvatų iš tokio privataus veiklos vykdytojo [18], tačiau reikia pažymėti, kad svarbia turi būti laikoma bet kokia informacija, galinti daryti nemenką įtaką privataus veiklos vykdytojo, kuris yra įprastai apdairus ir rūpestingas, sprendimų priėmimo procesui [19].

37. Taigi šiuo klausimu ypač svarbūs veiksniai, parodantys valstybės priemonės pelningumą ir ekonominį pagrįstumą.

38. Vis dėlto Teisingumo Teismas apribojo aspektus, į kuriuos galima atsižvelgti atliekant šį bendrą vertinimą. Pirma, Teisingumo Teismas yra nurodęs, kad vertinant klausimą, ar tą pačią priemonę įprastomis rinkos sąlygomis taikytų privatus veiklos vykdytojas, kurio padėtis kaip galima panašesnė į valstybės narės padėtį, reikia atsižvelgti tik į naudą ir pareigas, susijusias su valstybės, kaip akcininkės, padėtimi, išskyrus naudą ir pareigas, susijusias su jos, kaip viešosios valdžios subjekto, įgaliojimais [20]. Kitaip tariant, nėra svarbu tai, ar valstybės priemonė yra naudinga valstybei narei kaip viešosios valdžios subjektui, nes, pavyzdžiui, ja padedama siekti bendrojo intereso tikslo. Rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principo taikymas grindžiamas tik priemonės ekonominio pagrįstumo valstybei narei, veikiančiai kaip veiklos vykdytojas, analize griežtai ekonominiu požiūriu.

39. Antra, Teisingumo Teismas yra pabrėžęs, kad, taikant rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principą, siekiant įvertinti, ar valstybės narės elgesys yra ekonomiškai pagrįstas, reikia atsižvelgti į tuo metu, kai buvo imamasi finansinės paramos priemonių, buvusias aplinkybes, ir susilaikyti nuo bet kokio vėlesne situacija grindžiamo vertinimo [21]. Atsižvelgdamas į tai, jis konstatavo, kad taikant privataus veiklos vykdytojo principą negalima atsižvelgti į aplinkybes, susiklosčiusias po to, kai buvo imtasi atitinkamos priemonės, ir kad šiuo klausimu yra svarbi tik sprendimo taikyti aptariamą priemonę priėmimo metu turima informacija ir galimos numatyti aplinkybės [22].

16 2020 m. gruodžio 10 d. Sprendimas *Comune di Milano / Komisija* (C-160/19 P, EU:C:2020:1012, 110 punktas).

17 2020 m. gruodžio 10 d. Sprendimas *Comune di Milano / Komisija* (C-160/19 P, EU:C:2020:1012, 111 punktas).

18 2020 m. kovo 26 d. Sprendimas *Larko / Komisija* (C-244/18 P, EU:C:2020:238, 29 punktas).

19 2020 m. kovo 26 d. Sprendimas *Larko / Komisija* (C-244/18 P, EU:C:2020:238, 30 punktas).

20 2012 m. birželio 5 d. Sprendimas *Komisija / EDF* (C-124/10 P, EU:C:2012:318, 79 punktas).

21 2002 m. gegužės 16 d. Sprendimas *Prancūzija / Komisija* (C-482/99, EU:C:2002:294, 71 punktas).

22 2020 m. kovo 26 d. Sprendimas *Larko / Komisija* (C-244/18 P, EU:C:2020:238, 31 ir 32 punktai).

40. Išsamiai išanalizuosiu šio teiginio taikymo sritį.

B. Dėl atsižvelgimo į aplinkybes, susiklosčiusias po to, kai buvo imtasi valstybės priemonės, kai ji nagrinėjama atsižvelgiant į rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principą

41. Šalys nesutaria dėl to, ar pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją, susijusią su rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principo įrodymų pateikimu, nagrinėjant jo taikymą leidžiama atsižvelgti į ekonomines analizes, atliktas po to, kai valstybė narė ėmėsi priemonės, remiantis vien iki šios priemonės nustatymo turėta informacija.

42. Žinoma, aiškinant jurisprudenciją gali kilti tam tikrų abejonių dėl atsakymo į šį klausimą.

43. Viena vertus, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad kai pagalba buvo suteikta pažeidžiant SESV 108 straipsnio 3 dalyje numatytą pareigą pranešti, Komisija neišvengiamai atlieka ekonominį vertinimą po to, kai buvo imtasi atitinkamos priemonės. Iš to matyti, kad po šios priemonės ėmimosi atliktos ekonominės analizės gali būti reikšmingos, jeigu jos grindžiamos tik turima informacija ir pokyčiais, kuriuos galima numatyti tuo metu, kai buvo priimtas sprendimas taikyti nagrinėjamą priemonę [23].

44. Kita vertus, Teisingumo Teismas nuolat pabrėžia, kad taikant rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principą negalima atsižvelgti į aplinkybes, susiklosčiusias po to, kai buvo imtasi valstybės priemonės [24]. Be to, jis pažymėjo, kad priemonės pelningumo ir ekonominio pagrįstumo tinkamo išankstinio vertinimo nebuvimas gali būti esminė aplinkybė, kuria remiantis galima konstatuoti, kad privatus veiklos vykdytojas panašiomis sąlygomis nebūtų įnešęs tokios pat sumos, kokią įnešė valstybinis investuotojas [25].

45. Kitaip tariant, iš jurisprudencijos galima daryti išvadą, kad nors galima atsižvelgti į ekonominę analizę, kuria siekiama įrodyti valstybės priemonės, nustatytos remiantis šios priemonės priėmimo metu turėta informacija, pagrįstumą, tokios analizės negali pakakti, kad būtų kompensuotas prieš imantis šios priemonės atliktos analizės, kuri yra pagrindinis rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principo taikymo analizės elementas, nebuvimas.

46. Beje, būtent taip Bendrasis Teismas skundžiamo sprendimo 191 punkte aiškino Teisingumo Teismo jurisprudenciją.

47. Vis dėlto, mano nuomone, jis taip nusprendė, šiek tiek supainiojęs aplinkybes, reikšmingas siekiant nustatyti, ar taikomas rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdymo principas, ir aplinkybes, kuriomis siekiama įrodyti jo taikymą, nes šio principo taikytinumo nagrinėjimą reikia skirti nuo klausimo, susijusio su šio principo taikymu [26].

48. Taigi primenu, kad rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principo taikytinumas priklauso nuo to, kokį statusą turėdama veikia valstybė narė, ir tam reikia nustatyti, ar ji priėmė sprendimą investuoti pasitelkdama valstybinę priemonę [27].

[23] 2020 m. gruodžio 10 d. Sprendimas *Comune di Milano / Komisija* (C-160/19 P, EU:C:2020:1012, 124 punktas).

[24] 2020 m. kovo 26 d. Sprendimas *Larko / Komisija* (C-244/18 P, EU:C:2020:238, 32 punktas).

[25] 2020 m. gruodžio 10 d. Sprendimas *Comune di Milano / Komisija* (C-160/19 P, EU:C:2020:1012, 117 punktas).

[26] 2020 m. kovo 26 d. Sprendimas *Larko / Komisija* (C-244/18 P, EU:C:2020:238, 62 punktas).

[27] Žr. šios išvados 27 punktą.

49. Šiomis aplinkybėmis man atrodo, kad nustatinėjant rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo kriterijaus taikytinumą būtina atsižvelgti į tokio sprendimo priėmimo momentą ir laikytis griežto požiūrio, atsižvelgiant tik į sprendimo priėmimo laikotarpiu buvusius įrodymus. Taigi į šią analizę reikia neįtraukti bet kokių po šio momento susiklosčiusių aplinkybių ir remtis tik tomis aplinkybėmis, kuriomis valstybė narė vadovavosi priimdama sprendimą.

50. Taigi šiomis aplinkybėmis labai svarbu remtis ekonomine analize, atlikta prieš imantis valstybės priemonės, skirta įvertinti šios priemonės ekonominį pagrįstumą. Be to, aplinkybė, kad nebuvo atliktas joks išankstinis ekonominis vertinimas, man atrodo, pirmiausia rodo tai, kad valstybė narė neveikė kaip veiklos vykdytojas, nes jos sprendimas nebuvo grindžiamas ekonominio pagrįstumo reikalavimu.

51. Vis dėlto, mano nuomone, toks požiūris yra pernelyg radikalus, kai reikia patikrinti rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principo taikymo sąlygas. Jokio išankstinio ekonominio vertinimo neatlikimas šio principo taikymo etapu negali būti tokios pat apimties kaip nagrinėjant jo taikytinumą.

52. Pažymėtina, kad, kiek tai susiję su rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principu, pagal suformuotą jurisprudenciją juo siekiama nustatyti, ar nagrinėjama valstybės priemonė dėl savo *poveikio* iškraipo konkurenciją arba gali ją iškraipyti ir daro įtaką valstybių narių tarpusavio prekybai. Apskritai Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad SESV 107 straipsnio 1 dalyje valstybės įsikišimas apskritai apibrėžiamas pagal savo poveikį [28].

53. Atsižvelgiant į tai, ekonominė analizė, atlikta po tokios priemonės ėmimosi remiantis vien tuo metu turėta informacija, kiek ja siekiama įrodyti valstybės priemonės ekonominį pagrįstumą, taigi ir neigiamo poveikio konkurencijai bei valstybių narių tarpusavio prekybai nebuvimą, mano nuomone, yra reikšmingas įrodymas, kad valstybės elgesys atitinka rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principą.

54. Konkrečiau kalbant, laikausi nuomonės, kad, nustačius rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principo taikytinumą, nepaisant to, kad iš anksto nebuvo atliktas joks ekonominis vertinimas, šio principo taikymą visada galima įrodyti vėlesniais ekonominiais vertinimais, pagrįstais tuo metu, kai buvo imtasi valstybės priemonės, turėta informacija. Manau, kad išankstinio ekonominio vertinimo nebuvimas minėto principo taikymo etapu yra vienas iš įrodymų, kad valstybės narės elgesys neatitinka to paties principo. Taigi tokio vertinimo nebuvimas, nors jis nėra nereikšmingas, negali reikšti, kad nereikia atsižvelgti į ekonominę analizę, įrodančią valstybės priemonės ekonominį pagrįstumą, kai ši analizė grindžiama vien imantis šios priemonės turėta informacija.

55. Manau, kad siauras rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principo įrodymų, į kuriuos reikia atsižvelgti taikant šį principą, aiškinimas prieštarautų pačiam šio principo tikslui, pagal kurį nustatant, ar šia priemone suteikiamas pranašumas jos naudos gavėjui, taigi, ar ji yra pagalba, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį, visų pirma atsižvelgiama į valstybės priemonės poveikį.

56. Būtent atsižvelgdamas į šiuos argumentus išanalizuosiu apeliacinių skundų pagrindus, susijusius su teisės klaida, padaryta aiškinant SESV 107 straipsnio 1 dalį ir sąvoką „pranašumas“, kaip ji suprantama pagal šią nuostatą, kiek tai susiję su 2008 m. ir 2010 m. susitarimais.

[28] 2012 m. birželio 5 d. Sprendimas *Komisija / EDF* (C-124/10 P, EU:C:2012:318, 77 punktas).

C. Dėl prieštaravimų, susijusių su teisės klaida aiškinant SESV 107 straipsnio 1 dalį ir sąvoka „pranašumas“, kaip ji suprantama pagal šią nuostatą, kiek tai susiję su 2008 m. ir 2010 m. susitarimais

57. Komisija, *Wizz Air* ir AITTV tvirtina, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai, pirma, nusprendė, jog valstybė narė privalėjo atlikti ekonominį vertinimą prieš sudarydama 2008 m. ir 2010 m. susitarimus ir, antra, nagrinėjamos priemonės pelningumo analizę, atliktą po to, kai imtasi šios priemonės, bet pagrįstą tik iki jos ėmimosi turėta informacija, atmetė kaip nereikšmingą aplinkybę.

58. Skundžiamo sprendimo 186–192 punktuose Bendrasis Teismas konstatavo, jog Komisija padarė išvadą, kad 2008 m. susitarimai buvo pelningi, remdamasi *ex ante* pelningumo analize, kurios duomenys buvo perskaičiuoti *ex post* remiantis duomenimis, turėtais prieš sudarant 2008 m. susitarimus. Vis dėlto Bendrasis Teismas nusprendė, kad tokia analizė iš tikrųjų neturi reikšmės vertinant, ar laikytasi rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principo.

59. Bendrojo Teismo teigimu, tokia analizė yra tik retrospektyvus nagrinėjamos priemonės pelningumo konstatavimas. Remiantis jurisprudencija, taikant rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principą negalima atsižvelgti į aplinkybes, susiklosčiusias po to, kai buvo imtasi valstybės priemonės.

60. Be to, nors Bendrasis Teismas pripažino, kad papildomi įrodymai, gauti po to, kai buvo imtasi nagrinėjamos priemonės, gali būti svarbūs, jis vis dėlto nusprendė, kad dėl jų šią priemonę įgyvendinanti institucija jokiu būdu negali būti atleista nuo pareigos prieš tai atlikti deramą ir tinkamą išankstinį ekonominį vertinimą, atsižvelgiant į sandorio pobūdį, sudėtingumą, svarbą ir kontekstą.

61. Taip Bendrasis Teismas konstatavo, jog Komisija teisiškai nepagrindė savo išvados, kad 2008 ir 2010 m. susitarimai nesuteikė *Wizz Air* pranašumo, kurio ji nebūtų įgijusi įprastomis rinkos sąlygomis, ir nusprendė, kad ginčijamo sprendimo 2 straipsnis, pagal kurį 2008 m. ir 2010 m. susitarimai nėra valstybės pagalba, turi būti panaikintas.

62. Vis dėlto man atrodo, kad Bendrojo Teismo argumentai grindžiami klaidingu SESV 107 straipsnio 1 dalies, konkrečiau – rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principo aiškinimu.

63. Visų pirma iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos aiškiai matyti, kad analizės, atliktos po to, kai buvo imtasi valstybės priemonės, yra svarbios taikant rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principą, jei jos grindžiamos tik sprendimo taikyti nagrinėjamą priemonę priėmimo momentu turima informacija ir tuo metu galėtais numatyti pokyčiais [29].

64. Nors Bendrasis Teismas galėjo pagrįstai nuspręsti, kad tokia analizė negali prilygti *ex ante* analizei, jis negalėjo šios analizės pripažinti tiesiog „retrospektyviu realaus šių susitarimų pelningumo konstatavimu“, antraip, priešingai Teisingumo Teismo jurisprudencijai, būtų visiškai atmesta galimybė atsižvelgti į ekonomines analizes, atliktas po to, kai imtasi nagrinėjamos priemonės, ir pagrįstas tik sprendimo taikyti nagrinėjamą priemonę priėmimo momentu turėta informacija ir galėtais numatyti pokyčiais.

[29] 2020 m. gruodžio 10 d. Sprendimas *Comune di Milano / Komisija* (C-160/19 P, EU:C:2020:1012, 124 punktas).

65. Be to, kaip jau paaiškinau [30], laikausi nuomonės, kad rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principo taikymo etapu, kaip jis analizuojamas šioje byloje, vien ta aplinkybė, kad nebuvo atliktas tinkamas išankstinis nagrinėjamos priemonės pelningumo ir ekonominio pagrįstumo vertinimas, neleidžia manyti, kad ši priemonė neatitinka šio principo.

66. Taigi, mano nuomone, Bendrasis Teismas, nepadaręs teisės klaidos, negalėjo nuspręsti, kad valstybė narė privalėjo atlikti tinkamą išankstinį ekonominį vertinimą.

67. Galiausiai nusprendęs, kad nagrinėjama analizė negali kompensuoti to, kad nebuvo atlikta išankstinė atitinkamos priemonės ekonominė analizė, Bendrasis Teismas šį ekonominės analizės nebuvimą pripažino lemiamu veiksniu įrodinėjant rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principo taikymą. Vis dėlto, kaip jau nurodžiau, toks ekonominės analizės nebuvimas yra tik vienas iš įrodymų, kurį galima palyginti su analizėmis, kurios, nors ir atliktos vėliau, bet yra pagrįstos tik tuo metu, kai buvo priimtas sprendimas taikyti nagrinėjamą priemonę, turėta informacija ir galėtais numatyti pokyčiais.

68. Taigi man atrodo, kad Bendrojo Teismo išvada, jog nagrinėjama analizė neturėjo reikšmės vertinant, ar laikytasi rinkos ekonomikos sąlygomis veikiančio veiklos vykdytojo principo, yra teisiškai klaidinga.

69. Manau, iš to darytina išvada, kad apeliacinių skundų pagrindai, siejami su teisės klaidomis aiškinant SESV 107 straipsnio 1 dalį ir sąvoka „pranašumas“, kaip ji suprantama pagal šią nuostatą, kiek tai susiję su 2008 m. ir 2010 m. susitarimais, turėtų būti pripažinti pagrįstais.

70. Pažymėtina, kad skundžiamame sprendime Bendrasis Teismas *Carpatair* ieškinio antrąjį pagrindą nagrinėjo tik iš dalies. Konkrečiai kalbant, kaip matyti iš skundžiamo sprendimo 200 punkto, šio pagrindo antra dalis nebuvo nagrinėjama.

71. Kadangi šioje bylos stadijoje negalima priimti sprendimo dėl tos pagrindo dalies, nes norint ją išnagrinėti reikia išanalizuoti Komisijos atlikto 2008 m. ir 2010 m. susitarimų vertinimo faktines aplinkybes, o tai nepriklauso Teisingumo Teismo jurisdikcijai nagrinėjant apeliacinį skundą, manau, kad šią bylą reikia grąžinti Bendrajam Teismui.

VI. Išvada

72. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismui siūlau:

– pritarti vieninteliam apeliacinio skundo pagrindui byloje C-244/23 P,

– pritarti ketvirtajam apeliacinio skundo pagrindui byloje C-245/23 P,

– pritarti trečiajam ir ketvirtajam apeliacinio skundo pagrindams byloje C-246/23 P ir

– todėl panaikinti 2023 m. vasario 8 d. Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimą *Carpatair / Komisija* (T-522/20, EU:T:2023:51), kiek Bendrasis Teismas pripažino pagrįstu antrąjį ieškinio pagrindą toje byloje, ir grąžinti bylą Bendrajam Teismui.

[30] Žr. šios išvados 54 punktą.